

Návrh opatrení na komplexné riešenie zabránenia šíreniu a eradikáciu afrického moru ošipaných

Charakteristika choroby

Africký mor ošipaných (AMO) je vírusová, vysoko kontagiózna infekcia domácich ošipaných, európskych diviakov, amerických diviakov a afrických divo žijúcich sviňovitých (prasa bradavičnaté, diviak štetinatý, diviak madagaskarský, diviak pralesný). Prejavuje sa rýchlym priebehom, s vysokými horúčkami, celkovou apatiou, slabosťou, inapetenciou, hnačkami, pneumóniou a krvácaninami rôznej veľkosti a tvaru v podkoží, na slizniciach, serózach a v tkanivách rôznych orgánov. Vyznačuje sa vysokou morbiditou a mortalitou (85 až 100%). AMO je veľkou hrozbou pre chov domácich ošipaných a výkon poľovníctva nielen u diviačej zveri. **V prípade výskytu AMO sa v ohnisku nákazy usmrcujú všetky domáce ošipané a zastavuje resp. obmedzuje sa obchodovanie** so živými ošipánymi, spermou, vajíčkami, embryami, bravčovým mäsom a výrobkami z bravčového mäsa. Všetky tieto opatrenia sa prijímajú na základe európskej legislatívy vo všetkých členských štátoch EÚ rovnakým spôsobom. Pri potvrdení choroby u diviačej zveri sa zastavuje resp. reguluje poľovania nielen na diviakov, ale aj ostatnú voľne žijúcu zver, obmedzuje sa pohyb v lese a zastavuje sa obchodovanie z mäsom od diviakov vrátane produktov.

Zdravotné a ekonomické riziká afrického moru ošipaných a diviakov

- **Zdrojom nákazy sú infikované domáce a divo žijúce sviňovité.** Najčastejší spôsob šírenia nákazy je priamy kontakt s infikovaným biologickým materiálom (krv, sekréty, mäso, mäsové výrobky, kontaminované chovateľské prostredie, krmivo, dopravné prostriedky, ľudia, atď.). Šírenie infekcie aerosólom je málo pravdepodobné. Vírus AMO je schopný cirkulácie v krvi nakazeného zvieraťa (virémia) až 60 dní. Inkubačná doba sa zvyčajne pohybuje v rozpätí 3 (akútna forma) až 15 dní. V prípade, že je infekčná dávka vysoká, inkubačná doba môže byť aj kratšia ako 3 dni.
- **Vysoká odolnosť vírusu** v prostredí a tepelne neopracovaných mäsových výrobkoch – v krvi ošipaných pri 4 °C si zachová infekčnosť až 18 mesiacov, vo výkaloch pri 20 °C 11 dní, v surovom bravčovom mäse 15 týždňov, v iberijskej a seranskej šunke až 140 dní a v parmskej šunke až 399 dní. Avšak žiadny infekčný vírus nebol nájdený vo varených alebo konzervovaných šunkách spracovaných pri minimálne 70°C.
- **Schopnosť vírusu perzistovať v prostredí** napriek dopadu na populácie diviakov v niektorých oblastiach s mortalitou 90% a zdanlivého vymiznutia vírusu, pôvodca AMO sa napriek prijatým rôznym prísnyh stratégiám eradikácie po roku v oblastiach objavil znovu.
- Špecifiká diagnostiky AMO u ulovených diviakov – percento pozitívnych ulovených diviakov v infikovaných oblastiach v roku 2014 korelovalo od 0,2% v Poľsku až po 1% pozitívnych ulovených diviakov z celkového počtu ulovených diviakov v Lotyšsku (zdroj EFSA 2015). Naopak percento pozitívnych uhynutých diviakov sa pohybuje rádovo v desiatkach percent – napr. takmer 80 % pozitívnych uhynutých z celkového počtu nájdených uhynutých diviakov bolo v infikovanej oblasti v Českej republike. Z tohto dôvodu sa všetka naša pozornosť sústreďuje popri zastrelených diviakov hlavne na monitoring uhynutých diviakov. To isté platí pre monitoring domácich ošipaných – **po vniknutí vírusu AMO do „panenského“ chovu predpokladáme akútny 100% úhyn infikovaných ošipaných s takmer nulovou prežiteľnosťou infikovaných zvierat a následná 100% depopulácia zvierat v chove.**
- **Vakcína proti AMO v súčasnosti vo svete nie je k dispozícii** a preto ochrana zvierat spočíva napr. v dodržiavaní chovateľských podmienok- biologická ochrana chovov, regulácii poľovania, kontrole obchodovania so živými zvieratami a ich produktmi, atď.

Hľadanie efektívnych riešení ako bojovať s danou nákazou a maximálne minimalizovať zdravotné a ekonomické dopady AMO na chov domácich ošípaných a diviakov sú základnou prioritou Európskej komisie a členských štátov.

Ak sa bude vírus AMO naďalej šíriť tak rýchlo a intenzívne ako doteraz, môže viesť ku kolapsu európskeho trhu s bravčovým mäsom, v dôsledku čoho by prišli státisíce poľnohospodárov o živobytie. Tento problém už nemá len miestny alebo regionálny charakter, ale stáva sa celoeurópskou hrozbou. V súčasnosti sa choroba vyskytuje v niekoľkých európskych krajinách. Kríza spôsobená AMO by mohla mať za následok celý rad hospodárskych a sociálnych rizík. Okrem obáv o verejné zdravie, negatívnych dôsledkov pre trh s bravčovinou v EÚ a súvisiacich výrazných štrukturálnych zmien v produkcii bravčového mäsa by pandémia AMO mohla mať nepriaznivý dosah aj na iné odvetvia hospodárstva, ako je cestovný ruch, lesné hospodárstvo, mäso spracovateľský priemysel a obchod. Výskyt AMO výrazne poškodzuje povesť jednotlivých krajín, ale aj celej EÚ voči krajinám, kde EÚ exportuje.

EÚ vyzýva a nabáda všetky zainteresované strany, t. j.

- a) miestne a regionálne orgány;
- b) poľovníkov a poľnohospodárov;
- c) veterinárne služby;
- d) orgány jednotlivých členských štátov;
- e) médiá,

aby sa činnosť aktívne zapojili do boja proti AMO pod vedením Európskej komisie a Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (EFSA).

Vyzýva poľovníkov, aby posilnili epidemiologický dohľad nad voľne žijúcimi zvieratami v infikovanej oblasti a aby zintenzívnili lov tam, kde sa diviaky vyskytujú v nadmernom počte. Upozorňuje, že aj samotní ľudia, a najmä poľovníci, napriek tomu, že sa chorobou nemôžu nakaziť, môžu spôsobiť jej rozširovanie prostredníctvom

- akéhokoľvek kontaktu s nakazenými živými a mŕtvymi zvieratami (kadávermi),
- kontaktu s predmetmi kontaminovanými vírusom (napríklad s oblečením, vozidlami a s iným vybavením),
- kŕmenia zvierat mäsom alebo mäsovými výrobkami z nakazených zvierat (napr. salámou alebo mäsom, ktoré nebolo tepelne upravené) alebo odpadom obsahujúcim nakazené mäso (napr. kuchynský odpad, pomyje, vnútornosti).

EÚ predpokladá, že **úspech v boji proti tejto chorobe** závisí predovšetkým od veľkosti populácie diviakov. V tejto súvislosti by sa mali prijať striktné opatrenia na obmedzenie populácie diviakov v príslušných oblastiach na počet primeraný pre danú oblasť. Treba podporovať programy spolupráce medzi poľnohospodárskym odvetvím a sektorom ochrany životného prostredia prispôbené konkrétnej situácii členských štátov (riadenie lovu diviačej zveri, zákaz ďalšieho kŕmenia s výnimkou návnad za účelom lovu, poľnohospodárske postupy).

V prípade neúspešného boja členskej krajiny s nákazou AMO boli na úrovni EÚ identifikované tieto oblasti nutných národných intervencií:

- a) náhrada hodnoty zlikvidovaných stád bez uloženia dodatočných podmienok;
- b) uplatňovanie mechanizmu spätnej pomoci počas 5 rokov od ukončenia výroby v dôsledku likvidácie stáda;

- c) finančná pomoc pri presmerovaní poľnohospodárskeho podniku na iný druh výroby;
- d) pomoc pri zaistení úplnej biologickej bezpečnosti poskytovanej tým poľnohospodárskym podnikom, ktoré sa naďalej venujú chovu a výkrmu ošípaných, ako aj v prípade finančnej záťaže spojennej s opatreniami prijatými v krízových situáciách (vyšetrovanie, predpisy v oblasti dopravy atď.);
- e) pomoc kompenzujúca chovateľom a majiteľom ošípaných stratu príjmov spôsobenú destabilizáciou trhu s bravčovinou;
- f) pomoc tým poľnohospodárskym podnikom, ktoré chcú zvýšiť chov ošípaných a zaisťujú vo svojich podnikoch biologickú bezpečnosť;
- g) podpora pre poľnohospodárske podniky, ktoré v dôsledku AMO zasiahli reštriktívne opatrenia v oblasti rastlinnej výroby;
- h) pomoc pre poľnohospodárske podniky, ktoré aj usmrcovali vlastné zvieratá a produkovali v malom;
- i) likvidácie všetkých mŕtvych diviakov na náklady štátu.

Riziká šírenia AMO na národnej úrovni z pohľadu produkcie mäsa

Domáci dopyt po bravčovom mäse meriame pomocou štatisticky meranej spotreby v tonách za rok, ktorá predstavuje objem 151 872 ton. Hrubá domáca produkcia v SR dosahuje objem 88 197 ton, čo predstavuje 58 % domáceho dopytu. To znamená, že **produkčná výkonnosť v tejto komodite je z hľadiska prvovýroby výrazne nedostatočná a vyžaduje zásadný nárast výroby.**

Ponuka dorovnáva domáci dopyt dovozom prevažne spracovaného bravčového mäsa a čiastočne dovozom živých ošípaných. Na Slovensko sa dovezie priemerne 12 901 ton živých ošípaných a 104 938 ton bravčového mäsa, vrátane údeného, soleného a bravčových konzerv prepočítaných na jatočnú hmotnosť. Priemerne však vyvezieme živé ošípané o živej hmotnosti 35 455 ton. Súčasne vyvezieme 22 434 ton bravčového mäsa, vrátane údeného, soleného a bravčových konzerv, po prepočte na jatočnú hmotnosť.

Ročná spotreba na obyvateľa v kg:

- Hovädzie a teľacie mäso 3,54
- **Bravčové mäso 31,6**
- Hydinové mäso 19,3
- Ovčie mäso 0,11
- Kozie mäso 0,05
- Mlieko a mliečne výrobky 158,8
- Vajcia 12,6
- Cukor 34,3
- Pšenica (potravínarska) 92,24
- Rastlinné jedlé tuky a oleje 17,4
- Zemiaky 47,6
- Zelenina (v hodnote čerstvého) 101,5
- Ovocie (v hodnote čerstvého) 51,9

V prípade, že Slovensko plánuje zmeniť nízku miery produkčnej výkonnosti v tejto komodite, z hľadiska prvovýroby je teda nevyhnutné zastaviť pokles stavov živých ošípaných a naopak, podporiť ich nárast v porovnaní s vývojom spotreby bravčového mäsa na obyvateľa a zásadne znížiť záporné saldo zahraničného obchodu so živými ošípanými. Súčasnú úroveň hrubej domácej produkcie udržiava

výlučne intenzifikácia chovov ošípaných, meraná pomocou počtu prasníc a miery ich reprodukcie. V tomto dosahujeme nadpriemerné hodnoty v rámci EÚ.

Z Programového vyhlásenia vlády je zrejmé, že ak chce SR zvýšiť produkčnú výkonnosť v komodite bravčového mäsa, musí zásadne navýšiť počet prasníc. Toto navýšenie v strednodobom horizonte znamená nárast o cca 30 000 ks na všetkých úrovniach chovu so súčasným zvýšením intenzity reprodukcie o 10,2 %. Tento cieľ predpokladá v prvom rade zintenzívnenie produkcie plemenných prasníc v šľachtiteľských a rozmnožovacích chovoch s následným zvýšením produkcie jatočných ošípaných. Zvýšením počtu prasníc na 70 000 ks sa zabezpečí ročná produkcia jatočných ošípaných v celkovom počte 1 425 900 ks, čo pri jatočnej hmotnosti 109 kg/ks predstavuje zvýšenie hrubej domácej produkcie jatočných ošípaných o 76,22 %, t.j. na úroveň 155 423 ton. Čo sa týka spracovateľského priemyslu na Slovensku, tento spracúva len 64,5 % hrubej domácej produkcie jatočných ošípaných, čo tvorí len 37,47 % spotreby bravčového mäsa na Slovensku. Ak uvažujeme s maximálnou kapacitou spracovateľského priemyslu na Slovensku v objeme 194 253 ton jatočných ošípaných za rok, potenciál slovenského spracovateľského priemyslu sa využíva len na 29,3 %, čo znamená, že zvýšenie intenzity chovu má dostatočnú spracovateľskú rezervu.

Aktuálny stav šírenia AMO v EÚ a v krajinách mimo EÚ

Potvrdený výskyt AMO u diviačej zveri 2021 v EÚ a na Ukrajine, v Srbsku a Moldavsku

Bulharsko	24/06/2021	177
Estónsko	18/06/2021	29
Nemecko	24/06/2021	835
Maďarsko	21/06/2021	2365
Taliansko	05/02/2021	5
Lotyšsko	26/06/2021	119
Litva	27/06/2021	72
Poľsko	22/06/2021	1850
Srbsko	19/04/2021	71
Rumunsko	25/06/2021	783
Slovensko	25/06/2021	1194
Ukrajina	22/04/2021	1
Celkom		7501

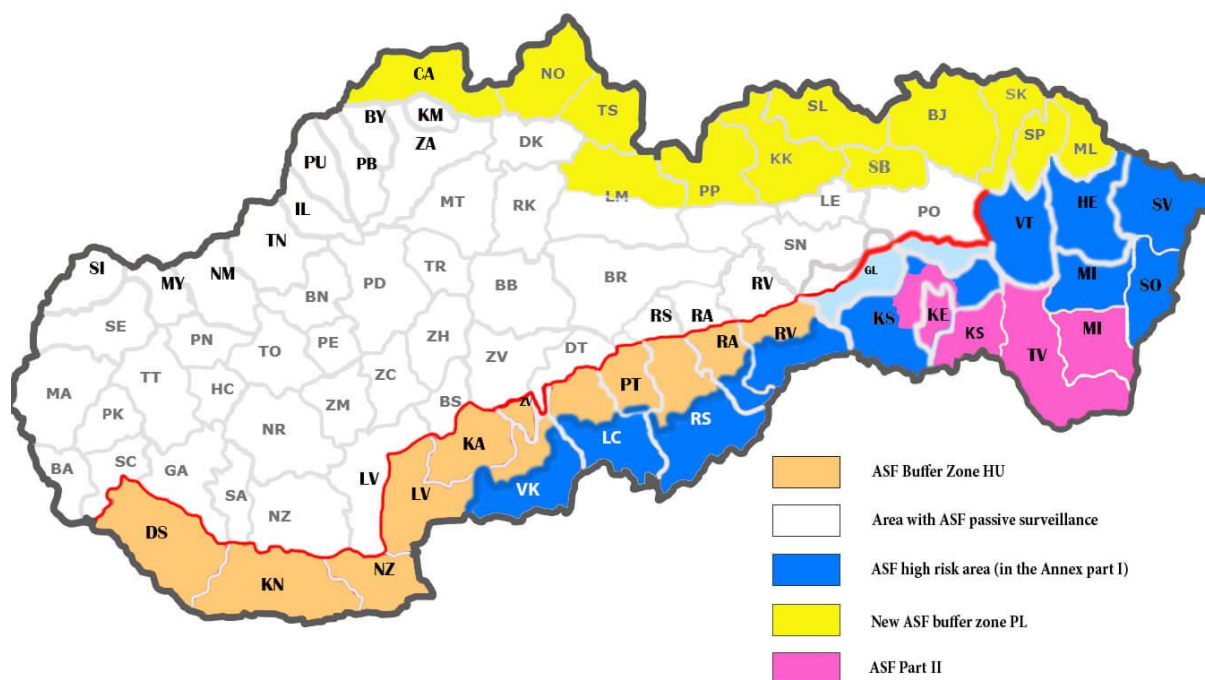
Potvrdený výskyt AMO u diviačej zveri 2020 v EÚ a na Ukrajine, v Srbsku a Moldavsku

Belgicko	10/03/2020	3
----------	------------	---

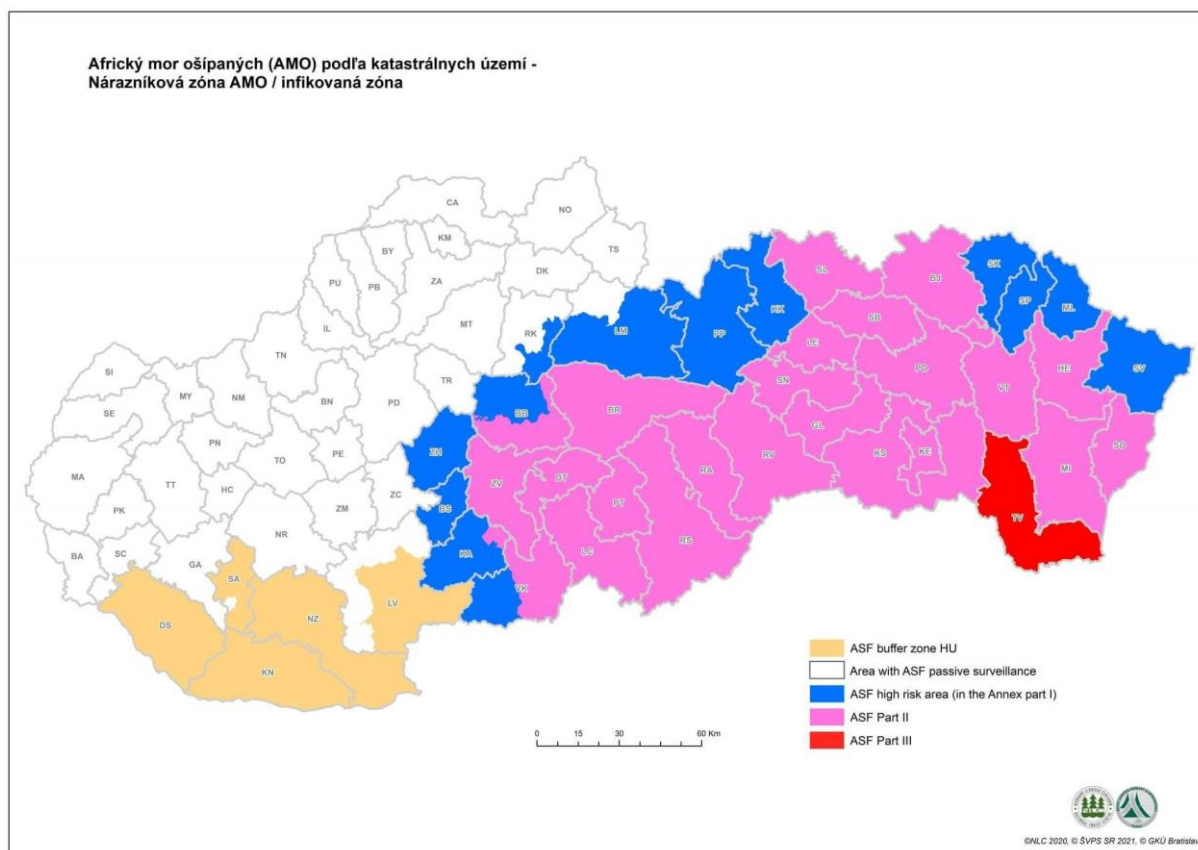
Bulharsko	30/12/2020	533
Estónsko	28/12/2020	68
Nemecko	31/12/2020	403
Maďarsko	25/12/2020	4001
Taliansko	22/12/2020	41
Lotyšsko	30/12/2020	320
Litva	30/12/2020	230
Moldavsko	22/05/2020	30
Poľsko	30/12/2020	4070
Srbsko	23/12/2020	63
Rumunsko	30/12/2020	885
Slovensko	31/12/2020	375
Ukrajina	17/12/2020	5
Celkom		11027

Z vyššie uvedených potvrdených výskytov pozitívnych vzoriek je možné predpokladať, že sa na Slovensko zavliekla nákaza z 3 rôznych zdrojov nákazy (HU, PL, UA). Vývoj a prenos ochorenia identifikujú mapové podklady pozitívnych nálezov.

Obr. č. 1 – stav k 07/2020 – **5 okresov** s pozitívnym nálezom diviaka

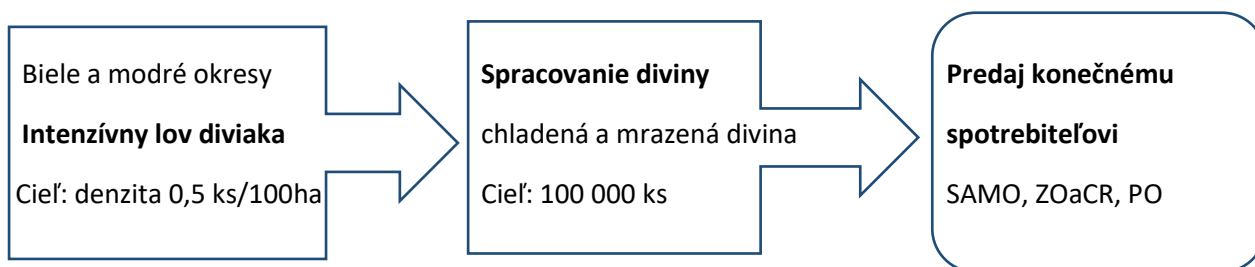

Obr. č. 2 – stav k 07/2021 – **26 okresov** s pozitívnym nálezom diviaka

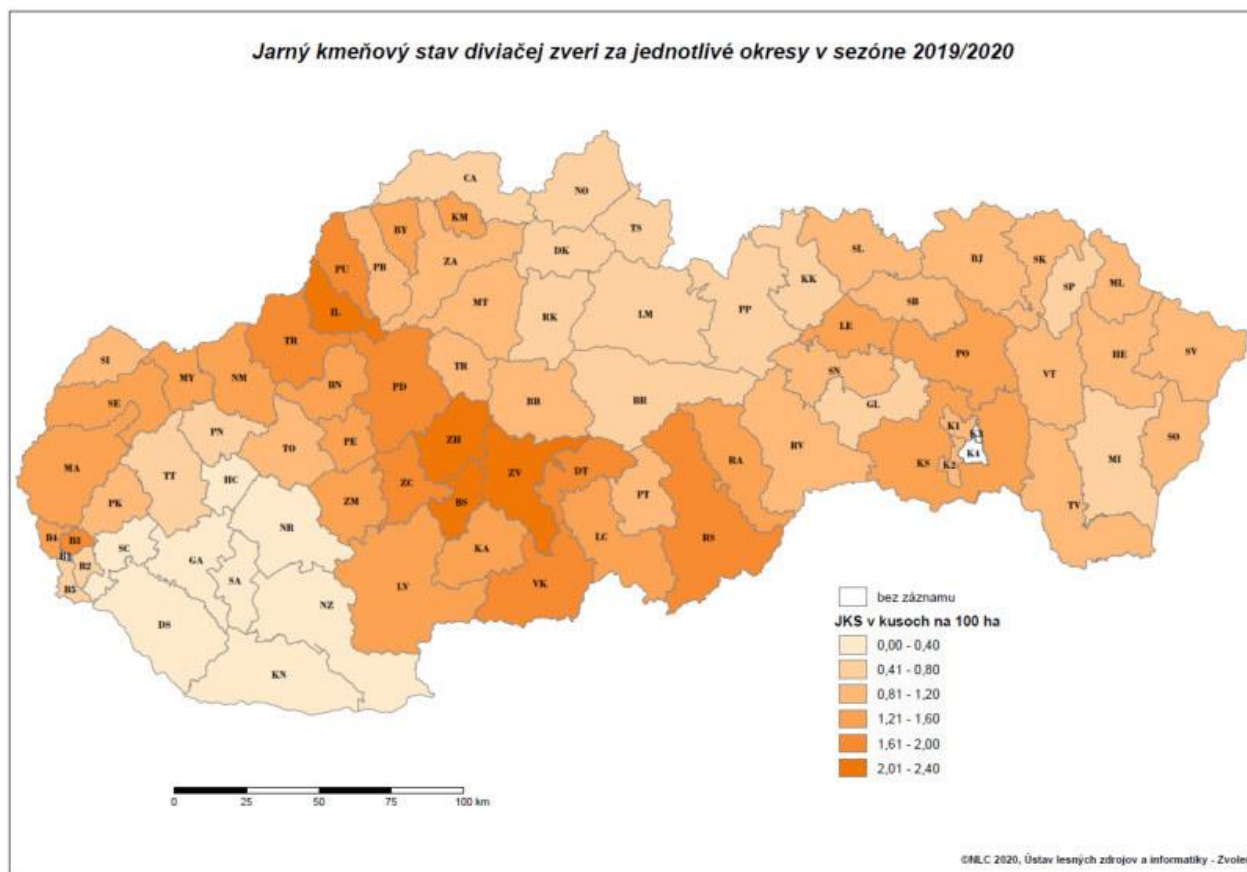
Stratégia ochrany SR pred AMO

Pilier 1 – Zníženie denzity zdravej populácie diviaka

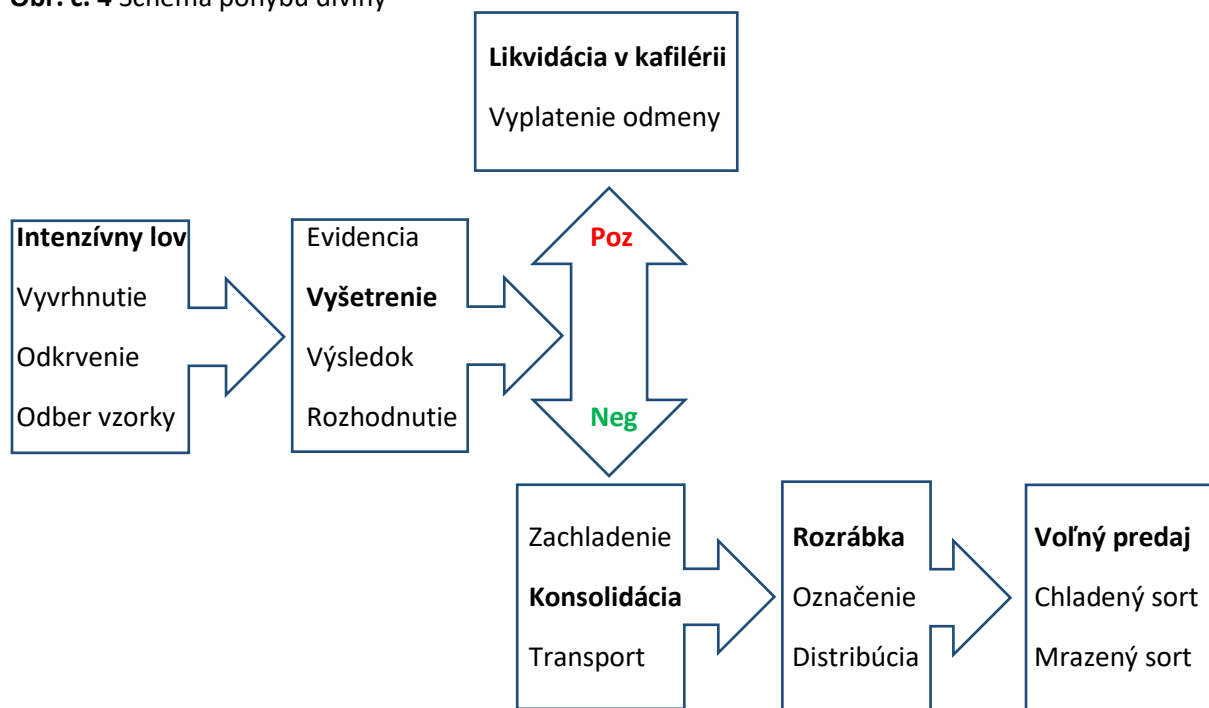

V okresoch bez pozitívneho nálezu nákazy u diviačej zveri a v nárazníkovej zóne, ktorú tvoria okresy susediace s okresmi s pozitívnym nálezom u diviačej zveri je potrebné znížiť stav diviačej zveri na blízky k 0. **Toto pravidlo je nutné aplikovať plošne, bez možnosti výnimiek pre chránené územia akéhokoľvek stupňa.** Toto je jediné účinné opatrenie, ktoré pomôže zamedziť pokračovaniu šírenia sa vírusu na ďalšie okresy SR. **Aktuálna modrá zóna zasahuje do okresov s najvyšším výskytom diviačej zveri na Slovensku** a preto je kľúčové urýchlene zamedziť ďalšiemu nekontrolovanému šíreniu nákazy.

Obr. č. 3 Aktuálny výskyt diviačej zveri 2019/2020

Obr. č. 4 Schéma pohybu diviny

Analýza vnútorného trhu preukázala, že jediné účinné rozdelenie spracovania ulovenej diviačej zveri je možné realizovať v 2 skupinách. **Vysoko hodnotné diely** = diely časti diviaka v najvyššom stupni opracovania. Rozhodnutie o kuchynskej úprave najvyššieho opracovania zabezpečí nie len najvyššiu možnú kvalitu opracovania, ale zásadne zvýši aj hodnotu **ostatných dielov**, ktoré sú určené pre použitie v reštauráciách, domovoch sociálnych služieb a iných zariadeniach verejného stravovania. Po rokovaní so všetkými obchodnými sieťami na Slovensku vznikla potreba delenia výrobného sortimentu vysokohodnotných dielov na **chladený a hlboko mrazený sortiment**. Kým zahraničné obchodné siete preferujú predaj chladeného sortimentu, domáce a menšie siete preferujú predaj mrazeného sortimentu. V zásade plánujeme majoritu výroby viesť v pomere 80:20 (chladený : mrazený) sortiment s prihliadnutím na možnosť operatívnej zmeny pomeru produkcie sortimentu v prípade, že vnútorný trh nedokáže absorbovať kapacitu výroby chladených hodnotných dielov. Hlboko mrazené hodnotné diely dokážeme dlhodobo skladovať, nie len v kapacitách obchodných sietí, ale aj prostredníctvom štátnych hmotných rezerv. Potravinové právo SR neumožňuje predaj rozmrazeného mäsa akéhokoľvek druhu, umožňuje však priamy predaj hlboko mrazeného mäsa a použitie mrazeného mäsa pri finálnej príprave jedál.

Kontrola ekonomickej efektivity a predchádzanie podvodom v aktivitách piliera č.1

Predchádzajúca aplikačná prax identifikovala najslabšie miesta predošlých modelov v oblastiach :

- výkazu kmeňových stavov zveri
- nejasnosti v skutočnom počte ulovenej diviačej zveri
- viacnásobné zasielanie vzoriek z identických zvierat na vyšetrenie
- nejasnosti v skutočnom objeme drobného predaja ulovenej diviačej zveri
- nefunkčný model umiestnenia diviny na vnútornom trhu

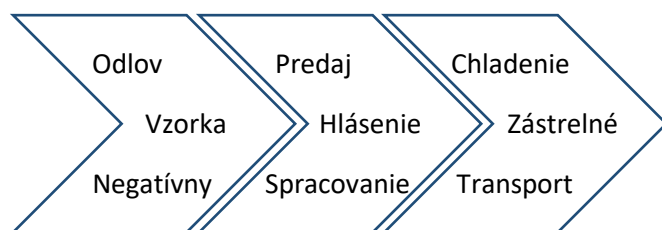
Zásadná zmena v režimoch kontroly a efektívneho nakladania s rozpočtovými prostriedkami bude zabezpečená detailným plánom a prenosom kompetencií výlučne na ŠVPS/HVL SR.

Akákoľvek finančná podpora bude podmienená splnením týchto zásadných podmienok :

- Predložený krízový plán lovu diviačej zveri za poľovný revír priamo útvaru HVL SR
- Plnený krízový plán lovu diviačej zveri za poľovný revír
- Hlásenie o ulovení diviačej zveri, resp. hlásenie o náleze uhynutého zvierťa
- Odoslanie vzorky uloveného/nájdeného diviaka na vyšetrenie
- Hlásenie o drobnom predaji po negatívnom teste
- Odovzdanie uloveného diviaka na trhové spracovanie
- Odovzdanie nájdeného diviaka na asanáciu

Vyhodnocovanie plnenia krízového plánu lovu bude výlučne realizované na základe predloženej vzorky na laboratórne vyšetrenie a následne porovnané na počet diviačej zveri, ktorá bola odovzdaná na ďalšie trhové spracovanie, alebo realizovaná prostredníctvom drobného priameho predaja cez užívateľov poľovných revírov (UPR). Akýkoľvek náklad spojený s odlovením diviaka bude preplácaný späť, po preukázaní, že diviak, ktorého sa úhrada týka bol odlovený, vyšetrený a po negatívnom teste uvedený na trh.

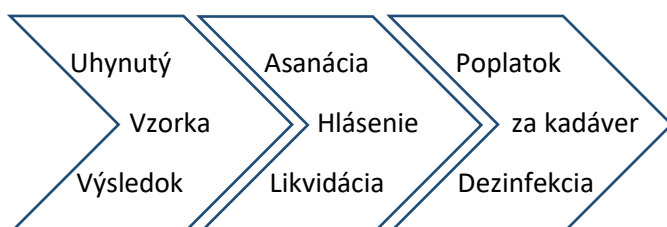
Opatrenie č. 5 – schéma evidencie a kontroly ulovenej diviačej zveri v bielych a modrých okresoch

UPR postupuje podľa metodického usmernenia hlavného veterinárneho lekára SR (HVL) a po každom ulovení diviaka realizuje odber vzorky na vyšetrenie. Vzorka je jednoznačne identifikovaná GPS súradnicami, identifikáciou PO, identifikáciou poľovníka a v zmysle metodiky pripravená a odoslaná na testovanie. Tým vzniká **jednoznačný identifikátor** a prvotná množina údajov o skutočnom love diviačej zveri. HVL v spolupráci s ŠVPS/RVPS každú takto nahlásenú vzorku zaeviduje do plnenia plánu lovu pre konkrétny poľovný revír a eviduje vo svojej databáze ako **aktívnu**. Negatívny výsledok laboratorného vyšetrenia zakladá možnosť trhového predaja buď prostredníctvom priameho drobného predaja PO, alebo odoslanie zvieraťa na ďalšie trhové spracovanie. O spôsobe predaja identifikovaného a testovaného zvieraťa informuje UPR miestne príslušnú RVPS. Miestne príslušná ŠVPS zaeviduje v centrálnej databáze predaj, alebo odovzdanie na ďalšie trhové spracovanie. Tým sa **vzorka spája s laboratorným vyšetrením a formou predaja**. Hlásenie o drobnom predaji prostredníctvom UPR konkrétnu vzorku v centrálnej databáze deaktivuje a výlučne neaktívna vzorka je podklad pre žiadosť o vyplatenie zástrelného. V prípade, že UPR rozhodne o odoslaní ulovenej zveri na ďalšie spracovanie, posieľa spracovateľskému podniku vyšetrenú vzorku ako sprievodnú dokumentáciu. Prijem zvieraťa na ďalšie spracovanie potvrdí spracovateľský podnik miestne príslušnej RVPS a tá postupuje identicky ako pri drobnom predaji. Hlásenie spracovateľského podniku o prijatí zvieraťa na ďalšie spracovanie miestne príslušnej RVPS zabezpečí, že miestne príslušná RVPS uvedené zaeviduje v centrálnej databáze. **Negatívna vzorka, ako jediný a jednoznačný identifikátor zvieraťa, bude deaktivovaná.** Jediný relevantný podklad ku vyplateniu zástrelného je zoznam deaktivovaných vzoriek v databáze ŠVPS. ŠVPS metodickým pokynom rozhodne, či o zástrelné budú jednotlivé UPR žiadať, alebo bude vyplácané priebežne, podľa deaktivácie vzoriek v databáze ŠVPS.

Akékoľvek nezrovnalosti medzi počtom vyšetrených vzoriek a počtom zvierat, ktoré boli skutočne umiestnené na vnútorný trh nebudú brané na zreteľ a budú výlučne slúžiť pre RVPS/ŠVPS a HVL ako podklad na vyhodnotenie porušenia administratívnych procesov pri likvidácii AMO na Slovensku.

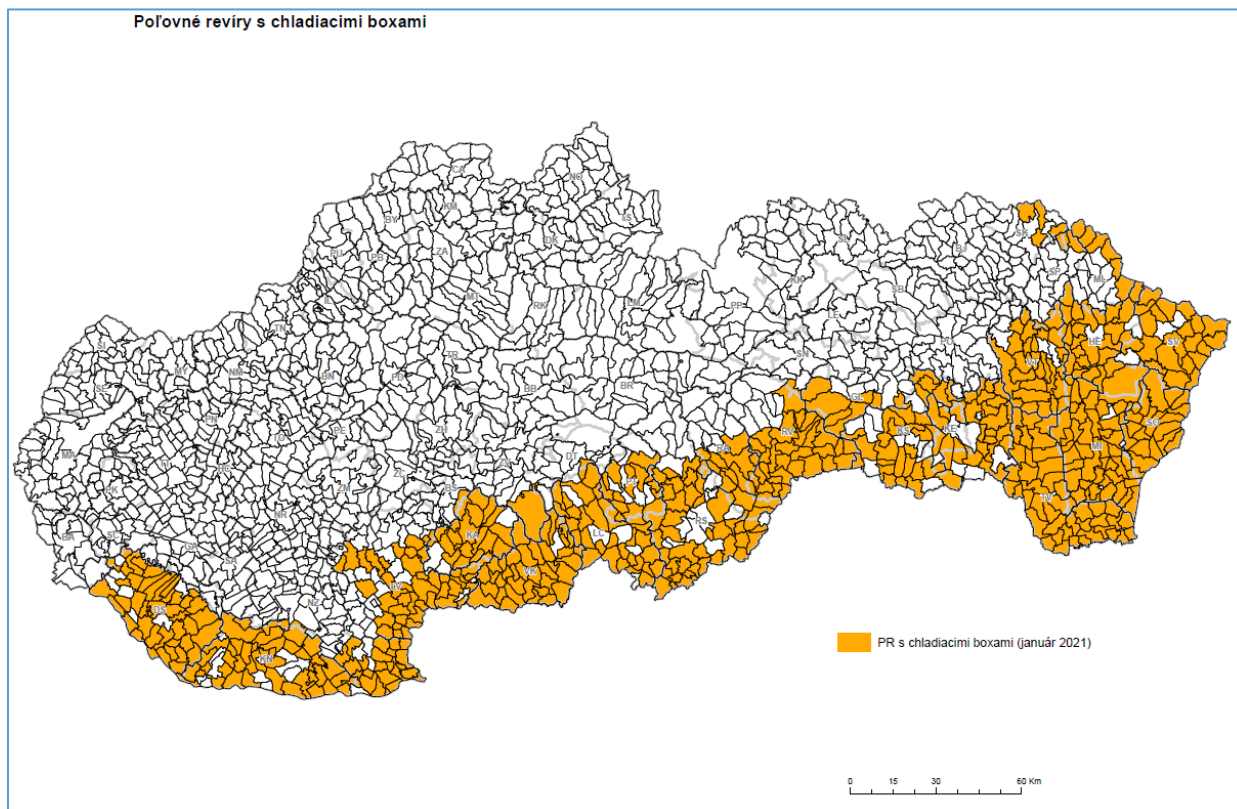
Opatrenie č. 6 – schéma evidencie a kontroly nálezov kadáveru uhynutých diviakov v okresoch s pozitívnym nálezom diviaka.

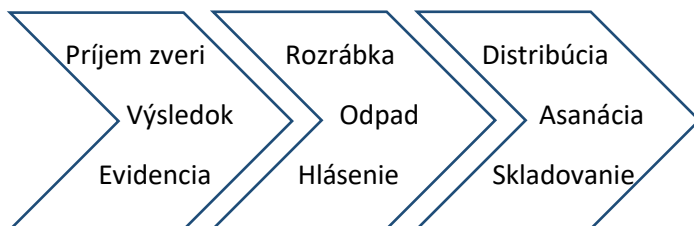
V okresoch, kde už evidujeme pozitívny nález diviaka s potvrdenou nákazou AMO je intenzívne poľovanie zakázané z dôvodu minimalizácie plašenia zveri a minimalizácie potencionálnej následnej migrácie do nezasiahnutých okresov. V červených a ružových okresoch (Obr. č. 2), kde už evidujeme

prítomnosť AMO je kľúčové zabezpečiť aktívne vyhľadávanie uhynutých diviakov a ich asanáciu prostredníctvom kafilérie. **Z vyššie uvedeného je zrejmé, že intenzita poľovania v pozitívnych okresoch bude minimálna, ale žiadúca.** V prípade lovu diviaka sa postupuje identicky ako v prípade lovu diviaka v nezasiahnutých okresoch, vrátane procesov a evidencií. Pre pozitívne okresy však platí odhad, že populácia diviakov sa postupne nakazí a pri mortalite 80% - 100% je vysoká pravdepodobnosť masívneho úhynu diviacej zveri. Pre potreby minimalizácie prenosu a šírenia ochorenia boli vypracované postupy aktívneho vyhľadávania a bezpečnej likvidácie uhynutých diviakov. ŠVPS/RVPS bude realizovať dodávku vakov na kadáver, ktoré budú opatrené jednoznačným identifikátorom (číselná plomba) a centralizované v transportných boxoch. HVL prostredníctvom miestne príslušných RVPS zabezpečí realizáciu evidencie, zberu, transportu a asanácie všetkých tiel uhynutých diviakov. Každý identifikovaný uhynutý diviak, ktorý bude odovzdaný na asanáciu bude započítaný ako odlovený do krízového plánu lovu pre konkrétne PO. Nahlásenie nálezu a pridelenie číselnej plomby založí v databáze ŠVPS aktívny záznam. HVL metodickým pokynom určí záväzný postup pre jednoznačnú a nezameniteľnú identifikáciu uhynutého zvieraťa a to minimálne GPS údajmi o náleze, identifikáciu PO, identifikáciu nálezcu, číslo plomby a pod. V prípade, že HVL rozhodne o možnosti likvidácie uhynutých diviakov na mieste, zabezpečí miestne príslušná RVPS fyzickú prítomnosť pri takejto likvidácii a vypracuje zoznam číselných plomb, ktoré boli likvidované na mieste. Tieto zavedie do centrálneho systému ŠVPS a **týmto zápisom sa číselné plomby stávajú neaktívne.** V prípade odovzdania kadáveru na asanáciu prostredníctvom určenej kafilérie, je kafiléria povinná predložiť miestne príslušnej RVPS zoznam plomb, ktoré spracovala. Miestne príslušná RVPS zaeviduje do centrálnej databázy všetky číselné plomby spracované v určenej kafilérii a **týmto zápisom sa stávajú neaktívne.** Iba neaktívne zápisy v databáze ŠVPS budú jediný oprávnený podklad pre vyplatenie poplatku za vyhľadanie a odovzdanie uhynutého diviaka pre PO. ŠVPS metodickým pokynom rozhodne, či o vyplatenie poplatku za vyhľadanie a identifikáciu uhynutého zvieraťa budú jednotlivé UPR žiadať, alebo bude vyplácané priebežne, podľa deaktivácie zápisov v databáze ŠVPS.

Obr. č. 8 Aktuálne rozmiestnenie chladiacich boxov v poľovných revíroch

Opatrenie č. 7 – schéma evidencie a podpory nákladov asanácie zbytkov pri trhovom spracovaní diviaka

Momentom vzniku obchodného vzťahu medzi konkrétnym UPR a určeným spracovateľom **nie je možná akákoľvek finančná podpora, ktorá by v budúcnosti mohla byť označená ako nepovolená štátna pomoc**. Preto je v zásade nemožné zasiahnuť do trhovej tvorby ceny tak, aby bola zabezpečená kľúčová podmienka úspešnej distribúcie ulovenej diviny a to udržanie atraktívnej ceny pre koncového spotrebiteľa. S prihliadnutím na skutočnosť, že určený spracovateľ nesmie v čase spracovania diviny spracovávať iné druhy zvierat vo svojej prevádzke, je možné ako kompenzáciu tohto vynúteného obmedzenia **zabezpečiť prostredníctvom ŠVPS komplexnú realizáciu likvidácie zvyškov po spracovaní a fyzickú realizáciu komplexnej dezinfekcie priestorov** prevádzky pred a po výkone spracovania. V zásade ide náklady na asanáciu nespracovateľných zbytkov a náklady na celkovú hĺbkovú dezinfekciu priestorov spracovateľa.

Určený spracovateľ nesie zodpovednosť za vedenie kompletnej evidencie, podľa metodického usmernenia HVL resp. ŠVPS. Po prijatí uloveného zvieraťa eviduje ku každému zvieraťu číslo negatívneho výsledku laboratórneho vyšetrenia konkrétneho zvieraťa a pre spracovanú skupinu zvierat eviduje **efektivitu spracovania**. Efektivita spracovania je výsledok procesu spracovania uloveného zvieraťa vyjadrená v hmotnostných jednotkách. Na jednej strane eviduje celkovú váhu prijatých zvierat na spracovanie, na druhej eviduje celkové váhy vysoko hodnotných dielov, hodnotných dielov a celkovú váhu nepoužiteľného odpadu. V hlásení o spracovaní skupiny zvierat pre HVL uvedie zoznam číselných kódov laboratórnych testov, celkovú váhu skupiny zvierat, ktoré prijal od konkrétnych PO, celkovú váhu vysoko hodnotných dielov, hodnotných dielov a nepoužiteľného odpadu, ktoré vznikli procesom spracovania. ŠVPS metodickým pokynom rozhodne, či o realizácii asanácie nepoužiteľného odpadu bude určený spracovateľ žiadať, alebo bude realizovaná priebežne, podľa skutočnej kapacity určených skladovacích priestorov spracovateľa pre odpad kategórie 3.

Všetky procesy uvedené v sekcii kontroly ekonomickej efektivity a predchádzania podvodom zabezpečia, že vznikne jednoznačná a nezameniteľná evidencia lovu, uskladnenia, vyšetrenia, spracovania a predaja každého zvieraťa. Zároveň vznikne pozitívna motivácia plniť a realizovať aktivity, ktoré krízová skupina pre riešenie problematiky AMO identifikovala ako kľúčové. Jednoduchou administratívnou kontrolou, bez nutnosti spätného zisťovania bude možné kedykoľvek preukázať, že sa prostriedky štátneho rozpočtu využívajú vysoko efektívne a akékoľvek pokusy o zneužívanie, či podvody sú procesne minimalizované. Efektívne využívanie prostriedkov štátneho rozpočtu zabezpečia, že plánované prostriedky sa skutočne dostanú na miesto, kde je ich čerpanie preukázané krížovým spôsobom potvrdenia vzniku nároku. V histórii Slovenska nebola stratégia riešenia krízovej situácie riešená takto detailne s najvyšším dôrazom na minimalizáciu podvodov a maximalizáciu efektivity čerpania nákladov pri dodržaní najvyššej možnej účinnosti každej navrhovanej činnosti.

Pilier 2 – Aktívna ochrana chovu ošípaných

Najzásadnejšia vlastnosť AMO je jeho vysoká mortalita (80%-100%) a schopnosť prežiť až 18 mesiacov v priestoroch chovu ošípaných. Vyššie uvedené teda zakladá opodstatnenú obavu, že v prípade nekontrolovaného rozšírenia sa nákazy na území SR, bude HVL musieť nie len chovy utrátiť, ale zásadne nebude možné chovy obnoviť v okresoch, kde prevláda nepriaznivá situácia. Tieto informácie zásadne určujú, že **klúčová úloha je ochrániť chovy ošípaných pred zavlečením nákazy**. Ochranu sme doteraz realizovali ako pasívnu a bola ponechaná na rozsah podľa uváženia toho ktorého chovateľa a náhodne kontrolovaná zo strany komerčných veterinárnych lekárov.

Najnovšie poznatky pri komerčnom chove v Lučenci (utratených 7 000 ošípaných) preukázali, že v prípade zistenia pozitívneho nálezu diviaka v okrese, vzniká extrémne riziko prenosu nákazy na chov ošípaných v okrese. Nie je rozdiel či sa jedná o komerčný chov, veľkochov, alebo domáci drobnochov. Preto je kľúčové, aby sa v okresoch, kde sa nachádzajú komerčné veľkochovy (aj napriek aktuálnej absencii pozitívneho nálezu diviaka) zaviedli **mimoriadne ochranné opatrenia**.

Aktuálne nie je možné relevantne a jednoznačne preukázať, akým spôsobom sa nákaza dostala do komerčného chovu, ale existujú identifikované možnosti prenosu ochorenia. S prihliadnutím na všetky možnosti, prijala pracovná skupina rozhodnutie, že musia byť nastavené procesy tak, aby eliminovali jednotlivé možnosti prenosu nákazy a tým znížili riziko prenosu nákazy ako celku.

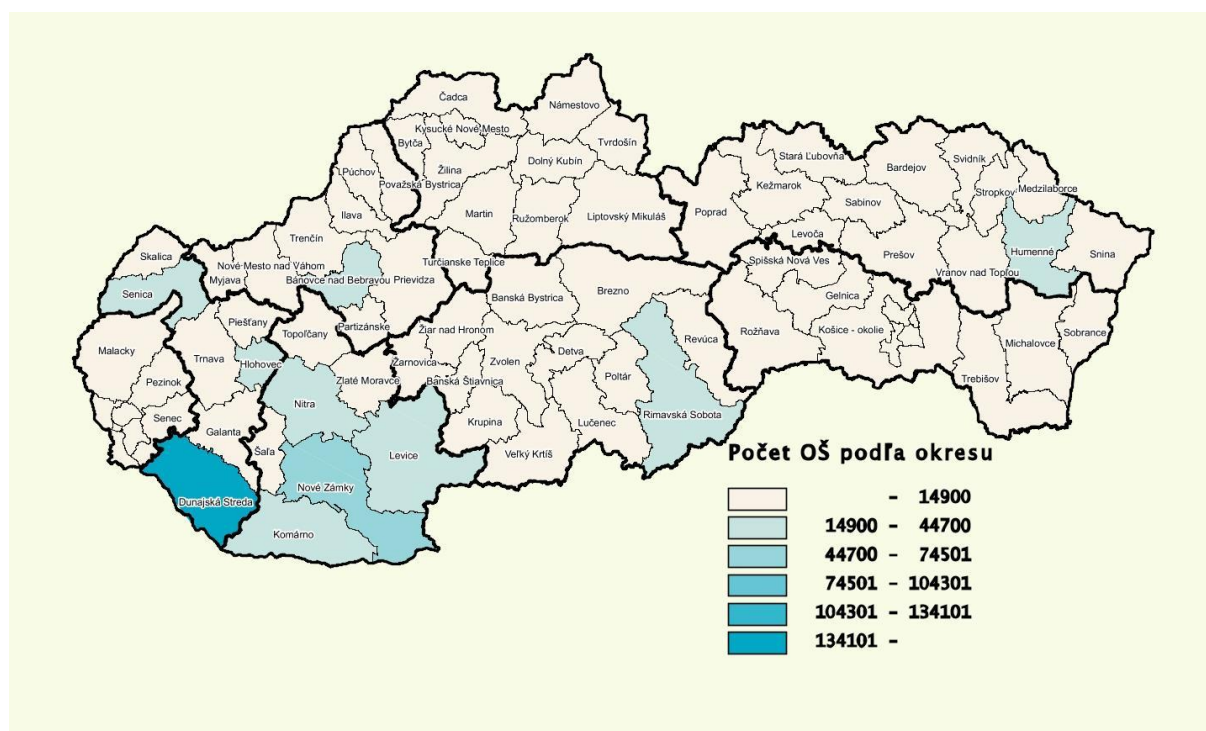
I. Prenos nákazy

- I.1. Kontaktom chovaných zvierat s divými zvieratami
- I.2. Ľudským faktorom
- I.3. Voľným pohybom tovaru a materiálu
- I.4. Hmyzom
- I.5. Hlodavcami

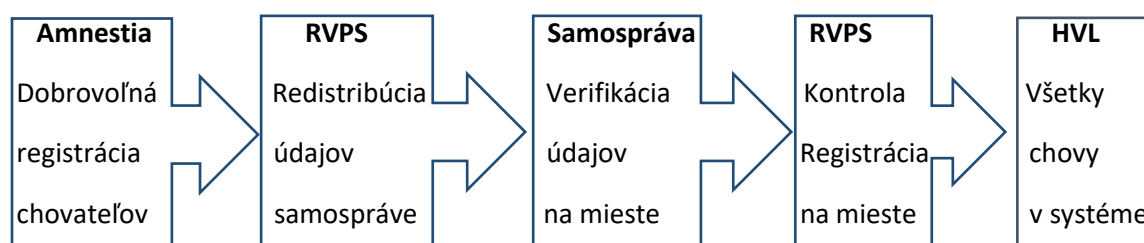
Pre skutočne účinnú ochranu chovu domácej ošípanej je potrebné, aby HVL mal aktuálne **všetky dostupné informácie o skutočnej početnosti a umiestnení akéhokoľvek chovu domácej ošípanej**. Nakoľko na Slovensku stále prevláda neregistrovaný drobnochov bude kľúčové **vyhlásiť opäť celoplošnú registračnú amnestiu**. Zároveň je viac ako žiadúce, aby do celého procesu bola zapojená aj miestna samospráva, ktorá by mala dokázať verifikovať, či sa na území obce nachádza/nenachádza iný, dosiaľ neregistrovaný chov ošípaných.

Absolútny základ úspešnosti účinnej ochrany chovu je minimalizácia výskytu uhynutej diviačej zveri v okrese. Práve nenájdenný kadáver predstavuje najväčší zdroj prenosu nákazy, či už prostredníctvom ľudského faktoru, alebo hmyzom, či hlodavcami. V okresoch, kde už existuje evidovaný pozitívny nález AMO u diviačej zveri je vysoká pravdepodobnosť, že majorita populácie diviačej zveri uhynie. Iba včasné odhalenie a odstránenie uhynutých divých zvierat minimalizuje riziko potencionálneho prenosu nákazy. V okruhu 30 km od potvrdeného výskytu nákazy je nutné zamedziť akémukoľvek kontaktu chovaných zvierat s divými. Zároveň je potrebné pozastaviť presun všetkých druhov živých zvierat, tovarov a výrobkov, bez laboratórneho testu na AMO z aj do rizikovej oblasti.

Obr. č. 9 – Aktuálne rozmiestnenie chovov ošípaných

Opatrenie č. 9 – Aktívna evidencia chovu ošípaných v SR

Aktívna evidencia chovu ošípaných predstavuje kľúčovú informáciu o opatreniach, ktoré ukladá HVL vždy s prihliadnutím na skutočnosť, či sa v danej rizikovej oblasti nachádza chov ošípaných. **Nie je možné sa spoliehať na dobrovoľnosť v registrácii** aj napriek tomu, že predošlá registračná amnestia priniesla istý počet registrácií. Z dôvodu minimalizácie prenosu nákazy je potrebné, aby do obce zbytočne nevstupovali cudzie osoby a preto je vynútená registrácia prostredníctvom orgánu veterinárneho dozoru či silových zložiek štátu neprijateľná. Obyvateľstvo by tento krok prijalo negatívne a neexistuje legálny spôsob fyzickej kontroly. Preto je kľúčové, aby bola široká verejnosť informovaná, zásadne prostredníctvom regionálnych samospráv (mestské a obecné úrady) a aby mali **obyvatelia obce možnosť na miestne príslušný obecný úrad existenciu chovu ošípaných anonymne nahlásiť**. Pre úspech registrácie je však potrebné zabezpečiť, aby nebolo možné čierne chovy trestať pokutami, ale aby došlo k poučeniu chovateľa veterinárnym lekárom o rizikách, ktoré prináša neregistrovaný chov z pohľadu prijímania opatrení HVL. Zároveň HVL zavedie povinnosť všetkým komerčným veterinárnym lekárom ako aj štátnemu veterinárnemu dozoru **vykonať vždy pri návšteve chovu kontrolu chovu z pohľadu možného rizika nákazy chovu**.

Opatrenie č. 10 – Aktívna ochrana chovu domácej ošípanej v SR

ŠVPS na pokyn HVL zabezpečí **zvýšenie intenzity štátneho veterinárneho dozoru** vo všetkých registrovaných chovoch nad 100 ks a to minimálne 4x mesačne počas doby, kým je konkrétny okres zaradený do ružovej alebo červenej farby a minimálne 2x mesačne v okresoch, kým je konkrétny okres zaradený do modrej alebo bielej farby. Štátny veterinárny dozor bude zameraný na:

- 10.1 Kontrolu vonkajšieho stavu oplotenia areálu a kontrolu opatrení pre zamedzenie kontaktu chovaných a divých zvierat, škodcov a hlodavcov
- 10.2 Kontrolu celého pohybu tovarov a zvierat z a do chovu
- 10.3 Kontrolu účinnosti deratizácie
- 10.4 Kontrolu účinnosti dezinfekcie
- 10.5 Kontrolu účinnosti dezinfekcie
- 10.6 Celkový stav chovu + náhodné odbery vzoriek krvi na vyšetrenie prítomnosti AMO

Akýkoľvek registrovaný chovateľ ošípaných môže požiadať o bezplatnú kontrolu chovu prostredníctvom miestne príslušnej RVPS a to najviac 1 x do mesiaca ak sa chov nachádza v bielej a žltej farbe okresu a najviac 2 x do mesiaca aj sa chov nachádza v červenej, ružovej alebo modrej farbe okresu.

Štátny veterinárny dozor vydá o kontrole úradný záznam v ktorom zhodnotí stav budov, zvierat, účinnosť opatrení na zníženie rizika prenosu a šírenia ochorenia AMO, existenciu a účinnosť DDD opatrení a účinnosť opatrení v prípade pohybu tovarov a zvierat. V prípade, že zistí nedostatočné, alebo neúčinné opatrenia, navrhne opatrenia na mieste, bez uloženia sankcie. Zároveň zväži odobratie náhodnej vzorky krvi na laboratórne vyšetrenie.

Opatrenie č. 11 – Mimoriadne opatrenia v komerčných veľkochovoch a chovoch nad 100 ks

a. Opatrenia pre chovy vo vysoko rizikových okresoch (červená a ružová farba)

S prihliadnutím na extrémne riziko prenosu nákazy do chovov, ktoré sa nachádzajú v rizikových okresoch (červená a ružová farba okresu) je **HVL oprávnený nariadiť mimoriadnu kontrolu chovu** zo strany štátneho veterinárneho dozoru. Kontrola bude výlučne zameraná na kontrolu účinnosti prijatých opatrení z pohľadu eliminácie zavlečenia choroby do chovu. V prípade, že kontrola na mieste zistí neúčinné, alebo nedostatočné opatrenia, nariadi a prostredníctvom určenej odborne spôsobilej osoby realizuje výkon

- **Mimoriadnej dezinfekcie** areálu
- **Mimoriadnej dezinfekcie** areálu s prihliadnutím na likvidáciu všetkého hmyzu
- **Mimoriadnej deratizácie** areálu s prihliadnutím na účinnú likvidáciu škodcov a hlodavcov

Tento mimoriadny výkon je možné nariadiť iba v prípade, že chov je registrovaný, chovateľ dodržiava všetky doporučené opatrenia pre zamedzenie šírenia nákazy, jeho areál je celistvo oplotený a evidencia pohybu ľudí, tovarov a zvierat je dostatočne vedená. Mimoriadny výkon je možné nariadiť aj opakovane, ak si to situácia v okrese vyžaduje, najviac však 4 x do mesiaca

b. Opatrenia pre chovy v nárazníkovej zóne (modré a žlté okresy)

S prihliadnutím na skutočnosť, že nárazníková zóna a okresy priamo susediace s vysokorizikovými okresmi predstavujú zásadné potencionálne riziko v budúcnosti, **HVL je oprávnený nariadiť mimoriadne kontroly chovov** v týchto okresoch. Kontrola bude výlučne zameraná na kontrolu účinnosti prijatých opatrení z pohľadu eliminácie zavlečenia choroby do chovu. V prípade, že kontrola

na mieste zistí neúčinné, alebo nedostatočné opatrenia, nariadi a prostredníctvom určenej odborne spôsobilej osoby realizuje výkon

- **Mimoriadnej dezinfekcie** areálu
- **Mimoriadnej dezinsekcie** areálu s prihladením na likvidáciu všetkého hmyzu
- **Mimoriadnej deratizácie** areálu s prihladením na účinnú likvidáciu škodcov a hlodavcov

Tento mimoriadny výkon je možné nariadiť iba v prípade, že chov je registrovaný, chovateľ dodržiava všetky doporučené opatrenia pre zamedzenie šírenia nákazy, jeho areál je celistvo oplotený a evidencia pohybu ľudí, tovarov a zvierat je dostatočne vedená. Mimoriadny výkon je možné nariadiť aj opakovane, ak si to situácia v okrese vyžaduje, najviac však 2 x do mesiaca

c. Opatrenia pre chovy v bielych okresoch

Registrovaný chovateľ môže 1 x do mesiaca požiadať miestne príslušnú RVPS o vykonanie posúdenia chovu z pohľadu účinnosti prijatých opatrení, ktoré boli prijaté za účelom zamedzenia zavlečenia ochorenia do chovu. Miestne príslušná RVPS vykoná posúdenie a vydá protokol o úradnej kontrole chovu. V prípade, že kontrola na mieste identifikuje nedostatočné, alebo neúčinné opatrenia, navrhne súbor opatrení pre chovateľa, ktoré daný stav zlepšia. V prípade, že chovateľ splní všetky uložené opatrenia a následná kontrola na mieste potvrdí ich realizáciu, môže chovateľ požiadať o mimoriadny výkon dezinfekcie, dezinsekcie, alebo deratizácie a to prostredníctvom určenej, odborne spôsobilej osoby v prípade, že štátny veterinárny dozor takýto zásah odporučí. Žiadosť o takýto mimoriadny zásah je možné predložiť maximálne 4 x ročne do rúk HVL.

Pilier 3 – Umiestnenie br.mäsa z rizikových oblastí na domáci trh

S prihladením na skutočnosť, že v rámci EÚ platí **zákaz vývozu br.mäsa z chovu v rizikovej oblasti**, aj napriek tomu, že mäso z rizikovej oblasti, po negatívnom výsledku laboratórneho vyšetrenia, nepredstavuje žiadne zdravotné riziko pre človeka, je viac ako žiadúce nastaviť pomoc pre chovateľov v rizikovej oblasti. Plán vychádza z vedeckého poznatku, že **vírus AMO sa bezpečne usmrcuje pri tepelnom spracovaní nad 70° C**. To však neplatí pre predaj chladeného výsekového mäsa, ktoré je určené na priamy predaj spotrebiteľovi. Nakoľko existujúca obchodná sieť na Slovensku v zásade využíva služby providerov, pre realizáciu predaja čerstvého mäsa **nie je možné realizovať bezpečný predaj výsekového mäsa, ktoré pochádza z rizikových okresov do okresov v bielej farbe**.

Možné scenáre pre chovateľa ošípaných v rizikových okresoch (červená a ružová farba)

- Chov je negatívny a chovateľ požiada o umiestnenie časti produkcie na vnútorný trh
- Chov je pozitívny a HVL rozhodne o čiastočnom umiestnení zvierat na vnútorný trh
- Chov je pozitívny a HVL rozhodne o utratení chovu

Z dôvodu eliminácie rizika prenosu nákazy boli určené porážacie kapacity pre porazenie živých ošípaných z chovov v rizikových zónach. V rámci porážacích kapacít HVL nariadi pre určený bitúnok rozsah dní, kedy bude výlučne porážať živé zvieratá z chovov v rizikových oblastiach. Je zakázané porážať v ten istý deň zvieratá z chovov mimo rizikovej oblasti a z chovov v rizikovej oblasti. **Porážka zvierat z chovov v rizikových oblastiach bude ukončená celkovou dezinfekciou určeného bitúnku, ktorú nariadi a vykoná prostredníctvom určenej, odborne spôsobilej osoby HVL vrátane dezinfekcie dopravných prostriedkov**. Zároveň HVL nariadi likvidáciu odpadu z porážky zvierat z rizikovej oblasti prostredníctvom asanačnej služby určenej kafilérie. Porazené jatočné polovice budú bezpečným

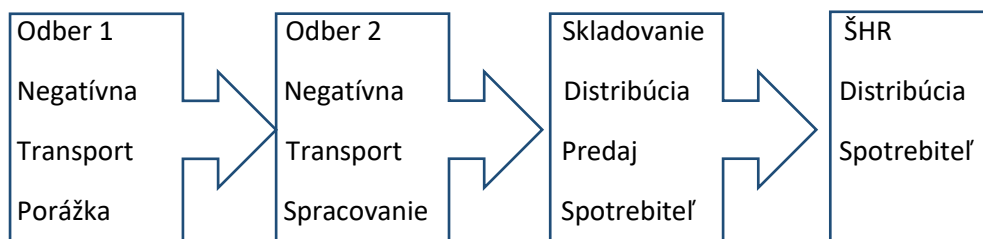
transportom prevezená do **určeného spracovateľského závodu**, kde prebehne proces spracovania do tepelne opracovaných výrobkov (technologický proces obsahuje bezpečné zvýšenie teploty nad 70° C), alebo to tepelne opracovanej (nad 70° C) trvanlivej mäsovej konzervy. **HVL pre každý prípad vydá rozhodnutie, či je určený spracovateľ povinný realizovať výrobu tepelne opracovaných výrobkov, alebo tepelne opracovanej trvanlivej mäsovej konzervy.** Rozhodnutie závisí na posúdení kvality chovu, rozsahu napadnutia a celkového počtu zvierat, ktoré môžu byť spracované. V zásade platí pravidlo, že pre menšie počty zvierat a pre minimálne napadnutia chovu vírusom sa mäso spracuje do hodnotnejších tepelne opracovaných výrobkov. Naopak v prípade rozsiahlejšieho napadnutia, alebo veľkého počtu zvierat, ktoré treba nárazovo spracovať, rozhodne HVL o realizácii výroby tepelne opracovanej trvanlivej mäsovej konzervy. **Spracovanie zvierat z chovov v rizikových oblastiach bude ukončená celkovou dezinfekciou určeného spracovateľského závodu, ktorú nariadi a vykoná prostredníctvom určenej, odborne spôsobilej osoby HVL, vrátane dezinfekcie dopravných prostriedkov.** Zároveň HVL nariadi likvidáciu odpadu zo spracovania zvierat z rizikovej oblasti prostredníctvom asanačnej služby určenej kafilérie.

V prípade, že HVL rozhodne o utratení chovu, bude chovateľ oprávnený žiadať „odškodnenie“, ktoré vypláca PPA na základe aktuálnych výziev a to hlavne

- Úhradu rozdielu medzi výnosom z poistného a trhovej hodnoty utratených zvierat
- Spolufinancovanie obnovy chovu

Zároveň môže každý chovateľ, ktorému HVL nariadil utratenie chovu požiadať o mimoriadny výkon dezinfekcie, ktorú nariadi a prostredníctvom určenej, odborne spôsobilej osoby vykoná HVL.

Opatrenie č. 12 – Umiestnenie mäsa z chovu v rizikovej oblasti na domáci trh

Principiálne je zavedená **2 stupňová kontrola** laboratórneho vyšetrenia každého zvierťa. Odber 1 predstavuje odber krvi živého zvierťa, ktoré je určené na porážku. Zviera môže byť porazené iba v prípade, že je výsledok testu 1 negatívny. Po porážke je odobratá vzorka sleziny, ktorá bude opätovne testovaná (Odber 2). V prípade, že oba výsledky sú negatívne, môže byť mäso z takto overeného zvierťa spracované. Zároveň sa odoberie **náhodná vzorka hotového výrobku** z každého produkčného dňa v spracovateľskom závode. **Tretie testovanie finálne potvrdí, že počas procesu spracovania nedošlo ku kontaminácii hotového výrobku vírusom a zároveň finálne potvrdí neprítomnosť vírusu AMO vo finálnom výrobku.** Takto otestovaný výrobok môže byť uvedený na celý vnútorný trh SR, prostredníctvom zahraničných a domácich obchodných sietí. **Hĺbková dezinfekcia porážky a spracovateľského závodu** je výlučne vykonaná po spracovaní určeného počtu zvierat, na základe rozhodnutia HVL prostredníctvom určenej, odborne spôsobilej osoby. **Asanáciu zvyškov porážky a spracovania vykoná určená kafiléria**, na základe objednávky a rozhodnutia HVL ako súčasť opatrení na elimináciu šírenia nákazy AMO.

Pilier 4 – Úloha HVL a zvýšenie účinnosti opatrení

Hlavný veterinárny lekár SR (HVL) zohráva kľúčovú úlohu v celom procese ochrany SR a je vysoko žiadúce, aby mu boli dočasne udelené rozsiahle kompetencie a právomoci. HVL by sa mal zodpovedať priamo ministrovi pôdohospodárstva a rozvoja vidieka a predsedovi vlády SR. Medzi kľúčové dočasné právomoci, počas trvania krízovej situácie patria :

- ✓ Umožniť mimoriadne podriadenie UPR pod pôsobnosť HVL
- ✓ Umožniť ukladať opatrenia smerujúce k zvýšeniu plánu lovu diviacej zveri priamo PO
- ✓ Umožniť efektívnu a účinnú kontrolu plánu lovu, založenú na vyšetrených vzorkách
- ✓ Umožniť mimoriadne nariadenie výkonu poľovného práva pre všetkých poľovníkov, bez ohľadu na miestnu príslušnosť k poľovnému revíru (aktivovať 63 000 zbraní)
- ✓ Umožniť povolenie nepovolených praktík lovu
- ✓ Žiadať ostatné rezorty o súčinnosť a požadovať činnosti spojené s elimináciou rozšírenia nákazy od silových rezortov riadenia štátu
- ✓ Umožniť udelenie výnimky pre formy lovu a vnadenia aj pre chránené územia SR
- ✓ Nariadiť výkon deratizácie, dezinfekcie, dezinfekcie ak si to situácia vyžaduje

Hlavný veterinárny lekár SR (HVL) musí mať dostatok vyčlenených prostriedkov na kontrolu a eradikáciu choroby a zároveň musí vedieť preukázať ich efektívne a účinné využitie.

Potreba zabezpečenia bežných a kapitálových výdavkov HVL

Pri trhovo orientovaných riešeniach je zásadné vedome neporušiť pravidlá nepovolenej štátnej pomoci. Nie je možné intervenovať v reťazci od momentu ulovenia, spracovania a predaja. Preto stratégia počíta len povolené činnosti a intervencie v súlade s pravidlami EÚ.

Všetky nižšie uvedené intervencie bude vyplácať výlučne ŠVPS prostredníctvom schválenej schémy. V nadväznosti na § 8 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách“), na základe ktorého môže účel použitia výdavkov z minulých rokov zmeniť len vláda SR, kapitola MPRV SR na základe aktuálnej analýzy potrieb výdavkov identifikovala prostriedky, ktoré nie je možné v plnom rozsahu použiť na pôvodne stanovený účel.

V súlade s vyššie citovaným ustanovením zákona o rozpočtových pravidlách Ministerstvo financií Slovenskej republiky rozpočtovým opatrením č. 118/2020 viazalo rozpočet kapitálových výdavkov ministerstva v celkovom objeme 354 660 eur. Finančné prostriedky boli viazané v prvku programu 0900801 - Koordinácia vstupov a zodpovednosť za zdravie zvierat a potravinovú bezpečnosť v objeme 275 780 eur (IA 40802 v objeme 274 260 eur a IA 38452 v objeme 1 520 eur) a boli určené na nákup boxov a elektrických ohradníkov na ochranu pred diviakmi, v prvku programu 0EK0K02 - Špecializované systémy v objeme 18 880 eur (IA 38451), ktoré boli určené na obstaranie softvéru AMO a v prvku 0EK0K03 – Podporná infraštruktúra v objeme 60 000 eur (IA 36030) a boli určené na nákup záložných zdrojov UPS na PPA.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky rozpočtovým opatrením č. 16/2021 zo dňa 5.3.2021 povolilo prekročiť rozpočtové výdavky kapitoly ministerstva a upravilo záväzné ukazovatele štátneho rozpočtu na rok 2021 o celkový objem 354 660 eur.

Vzhľadom na to, že tieto prostriedky nie je možné v plnom rozsahu použiť na pôvodne stanovený účel ako aj v záujme efektívneho využitia finančných prostriedkov MPRV SR navrhuje preklasifikovať uvedené kapitálové výdavky a zmeniť účel ich použitia na bežné výdavky.

V súvislosti s narastajúcim počtom potvrdených výskytov AMO a rozširovaním nákazy do ďalších regiónov SR a s tým súvisiacich zvýšených počtov nálezov uhynutej diviačej zveri je potrebné sanovať čoraz väčšie územie (poľovné revíry) od tiel uhynutých zvierat. Nakoľko kadáver ostáva infekčný (prežitie vírusu v kadávère je možné až niekoľko mesiacov) pre neinfikovanú populáciu diviakov predstavuje vysoké riziko nakazenia sa a preto je nevyhnutné odstraňovanie týchto tiel uhynutých zvierat z prostredia. V SR je zavedený nasledovný mechanizmus:

1. po nájdení uhynutého zvieratá - odber vzorky, vyčistenie a dezinfekcia miesta nálezu,
2. uloženie kadáveru do plastového obalu,
3. dočasne uloženie v plastových kontajneroch (boxoch) kde sú uložené až do príchodu vozidla asanačnej služby,
4. odvoz do veterinárneho asanačného zaradenia.

Na území SR sa zakopávanie kadáverov v zmysle vydaných opatrení pre užívateľov poľovných revírov využíva len vo výnimočných prípadoch a to podľa zváženia a rozhodnutia príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy. V zmysle vydaných opatrení si proces sanovania uhynutej diviačej zveri vyžaduje nutnosť vybaviť poľovné revíry plastovými boxmi.

Vzhľadom na popísaný proces ako aj potrebu sanácie väčšieho územia (hustota, frekvencia a počet výjazdov/sanovaného územia/odstraňovania uhynutých diviakov) rastú aj náklady v súvislosti s asanáciou chovov ošipáných kde sa potvrdí AMO (likvidácia chovov, nárast cien za odvoz a neškodné odstránenie vedľajších živočíšnych produktov, zvýšené náklady na dopravu za odvoz). Vedľajšie živočíšne produkty sú celé telá zvierat alebo ich časti, produkty živočíšneho pôvodu alebo iné produkty získané zo zvierat, ktoré nie sú určené na ľudskú spotrebu vrátane oocytov a embryí. Sú to všetky uhynuté zvieratá okrem voľne žijúcej zveri a všetko čo živé zvieratá počas ich držania produkujú – napr. hnoj, vlna, perie. Tak isto sú to všetky produkty živočíšneho pôvodu (vajcia, mlieko, med), ktoré produkujú zvieratá a už sa nepoužívajú na výrobu potravín alebo vznikajú pri výrobe potravín živočíšneho pôvodu (srvátka, škrupiny vajec) a produkty živočíšneho pôvodu vznikajúce zo zabitých zvierat.

Cieľom zmeny účelu použitia kapitálových výdavkov na bežné výdavky v objeme 354 660 eur je zabezpečenie materiálo-technického vybavenia a asanácie ulovených a uhynutých diviakov a usmrtených domácich ošipáných v ohniskách nákaz – dezinfekčné prostriedky, ochranné pomôcky, dezinfekčné zariadenia, odber, skladovanie, transport vzoriek a následná asanácia ulovených a uhynutých diviakov a usmrtených domácich ošipáných v ohniskách nákaz (náklady na kafilériu).

Z dôvodu maximálnej vyťaženosti vozidiel ŠVPS SR dochádza v súbehu s rozvinutou nákazou AMO ku kritickým situáciám, kedy tieto motorové vozidlá chýbajú. Je nevyhnutné zabezpečiť stály dozor a činnosť vyčlenených inšpektorov na AMO najmä cez soboty a nedele v poľovných revíroch, aby boli súčinní s poľovnými združeniami pri likvidácii diviačej zveri. V súvislosti s AMO musia inšpektori fyzicky t. j. na mieste kontrolovať telá ulovených, alebo uhynutých diviakov priamo v poľovných revíroch. Práve pri týchto kontrolách dochádza k enormnému opotrebovaniu motorových vozidiel a je nevyhnutná ich pravidelná výmena resp. dopĺňovanie vozového parku. Je tiež potrebné zabezpečovať manažment odvozu kadáverov do kafilérie a to si vyžaduje vysokú operatívnosť, variabilitu a možnosť rýchlych a neplánovaných presunov podľa potreby a danej situácie. Potreba nákupu 15 ks motorových vozidiel je nevyhnutná.

Na Slovensku bolo v roku 2020 evidovaných 1 882 poľovných revírov. V súvislosti s hrozbou ďalšieho šírenia vírusu zo susedných krajín je nevyhnutné zabezpečiť nákup chladiarenských zariadení pre poľovné revíry zo strany štátu z dôvodu celoročného aktívneho monitoringu a tým aj včasnú identifikáciu ohnisk šírenia nákazy. V r. 2018 boli uvoľnené finančné prostriedky v objeme 3,8 mil. eur a následne bolo zakúpených 595 ks (31,61 % z celkového počtu poľovných revírov) chladiarenských zariadení (cena za ks 6 384 eur), ktoré boli umiestnené do poľovných revírov v nárazníkovej zóne na štátnej hranici s Maďarskom a čiastočne aj na štátnej hranici s Ukrajinou a Poľskom. Rozmiestnenie boxov prebiehalo na základe podkladov z obvodných poľovníckych komôr v súčinnosti s kanceláriou Slovenskej poľovníckej komory. Užívatelia dostali chladiarenské zariadenia do užívania na dobu 4 r. a musia sa o tieto zariadenia starať a nahlasovať poruchy Regionálnej veterinárnej a potravinovej správe. Zabezpečenie boxov sa osvedčilo a zároveň sa odstránila najvýznamnejšia prekážka intenzifikácie celoročného lovu diviačej zveri a to bezpečné uskladnenie ulovených jedincov do doby vyšetrenia odobratých vzoriek v súlade s Národným eradikačným programom pre AMO, čo významnou mierou prispelo k tomu, že sa v r. 2020 ulovilo historicky najviac diviakov.

Vzhľadom k zhoršujúcej sa situácii sa diviaky dostali cez zelenú hranicu nekontrolovane až na územia, kde chladiace boxy užívatelia nemajú k dispozícii, ale musia dodržiavať prísne veterinárne opatrenia, ale nemôžu znižovať stavy diviačej zveri tak efektívne, ako poľovníci v poľovných revíroch, kde už boxy majú. Na základe uvedeného je nevyhnutý nákup 450 ks (t.z. 23,91 % z celkového počtu poľovných revírov) chladiarenských zariadení (predpokladaná cena za ks 6 500 eur) v celkovom objeme 2 925 000 eur pre užívateľov poľovných revírov v nárazníkovej zóne v tesnej blízkosti veľkochovov ošipovaných ako aj v nových vysokorizikových a infikovaných zónach.

Súčasťou požadovaného objemu sú aj prostriedky pre Štátny veterinárny a potravinový ústav Zvolen, ktorý zabezpečuje validáciu metód a vývoj protilátok proti vírusu AMO v celkovom objeme 542 000 eur (z toho: bežné výdavky vo výške 200 000 eur a kapitálové výdavky v objeme 342 000 eur).

Náklady na kontrolu a eradikáciu afrického moru ošipovaných

1.1. Bežné výdavky – spolu potreba: 5 572 726,42 eur

- 1.1.1. Priame náklady ŠVPS SR (pohotovostné služby, nadčasy, materiálno - technické zabezpečenie – dezinfekčné prostriedky, ochranné pomôcky a dezinfekčné zariadenia) – **2 022 726,42 eur**
- 1.1.2. Laboratórna diagnostika (prostriedky určené pre referenčné pracovisko na diagnostiku AMO vo Zvolene) - **1 280 000,00 eur**
- 1.1.3. Úhrady pre poľovníkov (odber, skladovanie, transport vzoriek, úhrada za ulovené a uhynuté diviaky) – **1 250 000,00 eur**
- 1.1.4. Asanácia zvierat v ohniskách nákazy (diviaky a domáce ošipané) – **240 000,00 eur** (celková potreba je 594 660 eur, z toho je 354 660 eur zo zmeny účelu použitia KV)
- 1.1.5. Odbery vzoriek ŠVPÚ – **100 000,00 eur**
- 1.1.6. Analýza vzoriek na trichinelu u diviačej zveri - **480 000,00 eur**
- 1.1.7. ŠVPÚ (validácia metód na diagnostiku protilátok) – **200 000,00 eur**

1.2. Kapitálové výdavky – spolu potreba: 3 587 000,00 eur

- 1.2.1. Motorové vozidlá pre organizácie ŠVPS SR (15 kusov) – **320 000,00 eur**
- 1.2.2. Odhadované výdavky na chladiarenské boxy pre poľovníkov - **2 925 000,00 eur**
- 1.2.3. ŠVPÚ (PCR, sterilizátor, mraziaci box, motorové vozidlo) – **342 000,00 eur**

Celková potreba (bežné a kapitálové výdavky): 9 159 726,42 eur